

AGUISÍN

BRIATHRA: AINMNEACHA BRIATHARTHA: AIDIACHTAÍ BRIATHARTHA

Sna liostaí seo thíos tugtar, de réir oird, an fhréamh, an chéad phearsa uatha den táscach láithreach, an t-ainm briathartha [(i) an t-ainmneach, (ii) an ginideach a úsáidtear nuair nach ngabhann cuspóir leis, (iii) an ginideach a úsáidtear nuair a ghabhann cuspóir leis, (17.8-10)], agus an aidiacht bhriathartha.

Ní thugtar de ghnáth anseo briathra atá ar aon dul (faoi réir rialacha 14.32-33, 14.34-36) leis na briathra *dún*, *bris*, *pacáil*, *tosaigh*, *dírih*, maidir leis na foirmeacha sin go léir thuas. Ach tugtar na briathra eisceachtúla is coitianta a bhaineann le haicmf na mbriathra thuasluaite.

Tugtar freisin na briathra coitianta go léir a bhaineann leis na hocht n-aicme eile (14.38-42, 14.46-49).

Aon bhriathar a dtugtar a fhréamh faoi lúibíní is ionann infhilleadh dó agus don bhriathar atá roimh na lúibíní sin faoi réir rialacha 14.32 agus 14.33 agus 1, 2, 3, i gcás Aicmf 1, 2.

Ní thugtar anseo ach ainm briathartha amháin i gcás gach briathar, an ceann gairid (17.2), agus ní thugtar aon ainm briathartha den saghas atá i gceist in alt 17.7.

Ciallaíonn réiltín * ar lorg briathair nach bhfuil an dara foirm den ghinideach ag a ainm briathartha toisc é a bheith neamhaistreach.

Aicme 1 (dún):

fás, -aim; fás, fáis, fásta; fásta.

[amharc, at, cumasc, dearmad, diúl, fiach, lámhach, leigheas, ól, stad, teagasc]

díol, -aim; díol, -a, -ta; -ta.

[fóc, meas, meath*, slad, ríomh, snámh, sníomh, tál, trácht, triall]

coimeád, -aim; coimeád, -ta, -ta; -ta.

dámh, -aim; -achtain, -achtana, dáfa; dáfa.

éag, -aim; éag, --a, --; -tha.

eisiacht, -aim; -ain, -ana, -a; -a.

fág, -aim; -áil, -ála, -tha; -tha.

fan, -aim; -acht, -achta, -; -ta.

féach, -aim; -aint, -ana, -ta; -ta.

(féad*), -aim; -achtáil, -achtála, -; -.

fiuch, -aim; -adh, -aidh, -ta; -ta.

gabh, -aim; -áil, -ála, -ála; gafa.

graf, -aim; -adh, -a, -a; -a; *coinníollach*: ghrafainn.

iarr, -aim; -aidh, -tha, -tha; -tha.

leag, -aim; -an, -ain, -tha; -tha.

lean, -aim; -úint, -úna, -ta; -ta.

leomh, -aim; -adh, leofa, leofa; leofa.

logh, -aim; -adh, -tha, -tha; -tha.

scríobh, -aim; scríobh, scríobha, scríofa; scríofa.

seas, -aim; -amh, -aimh, -ta; -ta.

teann, -aim; -adh, -aidh, -ta; -ta.

tóch, -aim; -tóch, -ta, -ta; -ta.

tóg, -aim; -áil, -ála, -ála *agus* -tha; -tha.

togh, -aim; -adh, tofa, tofa; tofa.

Aicme 2 (bris):

coisc, -im; cosc, coisc, -the; -the.

[braith, comhraic, goil, loit, tochrais, toirmisc, tomhais]

caith, -im; -eamh, -imh, caite; caite.

[comhair, maith, tuill]

úsáid, -im; úsáid, -e, -te; -te.

[agóid*, conspóid, díospóid, léim, teip]

bain, -im; -t, -te, -te; -te.

[ceil, meil, roinn]

rith, -im; rith, reatha, rite; rite.

[crith*, reic, troid]

creid, -im; -iúint, -iúna, -te; -te.

[feil*, gin, oil, oir*]

buail, -im; bualadh, -te, -te; -te.

[fáisc, loisc, rúisc]

naisc, -im; nascadh, -tha, -tha; -tha

[cónaisc]

blais, -im; -eadh, blasta, blasta; blasta.

bruith, -im; bruith, bruite, bruite; bruite.

buaire, -im; -eamh, -imh, buartha; buartha.

coisric, -im; -reacan, -reacain, -ricthe; -ricthe.

cuir, -im; cur, cuir *agus* curtha, curtha; curtha.

díbh, -im; -e, -e, dífe; dífe.

druid, -im; -im, -te, -te; -te.

éist, -im; -eacht, -eachta, -e; -e.

fair, -im; -e, -e, -the; -the.

fóir*, -im; -ithint, -ithinte; -the.

gair, -im; -m, -me, -the; -the.

gáir, -im; -e, -e, —; -the.

gluais, -im; -eacht, -eachta *agus* -te, -te; -te.

goid, -im; goid, -te, -te; -te.

goin, -im; goin, gona, gonta; gonta

iomáin, -im; -t, iomána, iomána; -te.

mair, -im; -eachtáil, -eachtála, -the; -the.

rinc, -im; -e, -e, -the; -the.

scoir, -im; scor, scoir, scortha; scortha.

seinn, -im; seinm, seanma, -te; -te.

tairg, -im; tairscint, tairisceana, -the; the.

teilg, -im; -ean, -in, -the; -the.

tiomáin, -im; -t, tiomána, tiomána; -te.

tit*, -im; -im, -ime, --; --e.

tréig, -im; -ean, -in, -the; -the.

trial, -im; triail, trialach, -te; -te.

troisc*, -im; troscadh, troscaidh, --; -the.

tuig, -im; tuiscint, tuisceana, -the; -the.

Briathra a bhfuil réinmiú eisceachtúil acu (14.35):

deighil, deighlim; -t, -te, -te; -te.

feighil, feighlim; feighil, feighle, -te; -te.

fuirsig, fuirsim; fuirseadh, fuirste, fuirste; fuirste.

saighid, saighdim; saighdeadh, saighdte, saighdte; saighdte.

taighid, taighdim; taighde, taighde, taighdte; taighdte.

Aicme 3 (pacáil):

Níl aon fhoirmeacha eisceachtúla san aicme seo.

Aicme 4 (siúil):

adhlaic, -acaim; -acadh, -actha, -actha; -actha.

[ceiliúir, seachaid, tfolaic, tuaslaig]

aisig, aiseagaim; aiseag, aisig, aiseagtha; aiseagtha.

[iomlasc, tionóil, tochais]

airlic, -leacaim; -leacan, -leacain, -leactha; -leactha.

[tionlaic, urlaic]

fóin*, fónaim; fónamh, fónaimh; fóna.

taispeáin, -ánaim; -t, -ána, -ánta; -ánta.

Briathra a bhfuil réinmiú eisceachtúil acu (14.39):

adhain, adhnaim; -t, -te, -te; -te.

adhair, adhram; adhradh, adhartha, adhartha; adhartha.

sleabhaic, sleabhcaim; sleabhcadh, sleabhctha; sleabhctha.

Maidir le hAicmí 5-8 féach 17.12.

Aicme 5 (dóigh):

báigh, báim; bá, báite, báite; báite.

[breoigh, brúigh, clóigh, comhshóigh, cneáigh, cráigh, crúigh, dreoigh*, feoigh*, leáigh,

liúigh*, luaigh, meáigh, reoigh, sáigh, sleáigh, súigh, tráigh, treáigh]

beoigh, beoim; beochan, beochana, beoite; beoite.

[athnuaigh, buaigh, cruaign]

fuaigh, fuaim; fuáil, fuála, fuaite; fuaite.

glaoigh, glaoim; glaoch, glaoite; glaoite

iaigh, iaim; iamh, iata, iata; iata.

Aicme 6 (pléigh):

léigh, léim; léamh, léimh agus léite, léite; léite.

[éigh]

réigh, réim; réiteach, réitigh, réite; réite.

spréigh, spréim; spré, spréite, spréite; spréite.

téigh, téim; téamh, téite, téite; téite.

Aicme 7 (caígh):

cloígh, cloím; cloí, cloíte, cloíte; cloíte.

[cnaígh, rígh]

buígh, buím; buíochan, buíochana, buíte; buíte.

maígh, maím; maíomh, maímh, maíte; maíte.

Aicme 8 (guigh):

figh, fíim; fí, fite, fite; fite.

[dligh, ligh, luigh*, nigh, snigh, snoigh, suigh]

bligh, blím; bleán, blite, blite; blite.

righ, rím; ríochan, ríochana, rite; rite.

Aicme 9 (tosaigh):

corraigh, -aím; -aí, -aí, -aithe; -aithe.

[cónaigh*, eachtraigh, fiafraigh, fionraigh, ionsaigh]

sásaigh, -aím; -amh, -aimh, -aithe; -aithe.

[cásaigh, dealraigh, machnaigh, téarnaigh]

tóraigh, -aím; -aíocht; -aíochta, -aíochta; -aithe.

[marcaigh, ráimhaigh]

ceannaigh, -aím; -ach, -aigh, -aithe; -aithe.

[clúdaigh, cnuasaigh, cuardaigh, cumhdaigh, fuadaigh]

admhaigh, -aím; -áil, -ála, -ála; -aithe.

[teagmhaigh, teastaigh*]

dathaigh, -aím; -ú, -aithe, -aithe; -aithe.

[áitigh (*gach brí*), deonaigh, teorannaigh]

dlúthaigh, -aí; -ú, -aithe, -aithe; -úite.

[táthaigh]

cúnaigh, -aí; -amh, -aimh *agus* -ta, —; —.

dubhaigh, -aí; dúchan, dúchana, -aithe; -aithe.

fortaigh, -aí; -acht, -achta, -achta; -aithe.

socraigh, -aí; -ú, -aithe, -aithe; -aithe.

tiubhaigh, -aí; tiúchan, tiúchana, -aithe; -aithe.

Aicme 10 (dfrigh):

impigh, -pí; -pí, -pí, -pithe; -pithe.

[achainígh, éirigh]

áirigh, -rí; -reamh, -rimh, -rithe; -rithe.

[ceisnigh, cuimhnigh, cúisigh, cúitigh, éiligh, foighnigh, smaoinigh, taibhriugh, táinsigh]

eitigh, -tí; -teach, -tigh, -tithe; -tithe.

[réitigh, taifigh]

airigh, -rí; -reachtáil, -reachtála, -reachtála; -rithe.

aoirigh, -rí; -recht, -reachta, -reachta; -rithe.

[máistrigh]

dúisigh, -sí; -seacht, -seachta *agus* -sithe, -sithe; -sithe.

glinnigh, -nní; -nniúint, -nniúna, -nniúna; -nnithe.

imigh, -mí; imeacht, imeachta, —; imithe.

toibhígh, -bhí; tobhach, tobhaigh, -bhithe; -bhithe.

únfairtigh, -tí; únfairt, únfairte, —; —.

Aicme 11 (cosain):

oscail, oscail; oscailt, oscailte, oscailte; oscailte.

[diomail, fuascail, mungail, músail, satail, tohail]

cogain, cogaí; cogaint, coganta, coganta; coganta.

[seachain]

agair, agraí; agairt, agartha, agartha; agartha.

[bagair, coscair, diúscair, eascair*, faghair, fógaire, forbair, freagair, íobair, labhair, tagair, treascair]

ceangail, -nglaí; -ngal, -ngail, -ngailte; -ngailte.

[tochsail]

cogair, cograí; cogar, cogair, cogartha; cogartha.

[iompair, rómhair]

codail, codlaí; codladh, codlata, --; --.

iomair, iomraí; iomramh, iomartha, iomartha; iomartha.

tionscain, -cnaí; -cnamh, -cnaimh, -canta; -canta.

tuargain, -gnaí; tuargaint, tuargana, tuargainte; tuargainte.

Aicme 12 (coigil):

cuimil, -mlí; -milt, -milte, -milte; -milte.

[cigil, eiril*]

aifir, -frí; -firt, -feartha, -feartha; -feartha.

[díbir, imir, toirbhir]

aithin, -thní; -thint, -theanta, -theanta; -theanta.

inis, insí; insint, insinte, inste; inste.

tairngir, -ngrí; -ngreacht, -ngreacht, -ngreacht; -ngrithe.

taitin, -tní; -tneamh, -tnimh; --.

Aicme 13 (a) agus (b):

a):

fulaing, -í; -t, -the, -the; -the.

[tarraing, turling]

aithris, -fm; aithris, -e, -te; -te.

díolaim, -aimfm; díolaim, -ama, -amtha; -amtha.

foghlaím, -aimfm; foghlaím, -ama, -amtha; -amtha.

b):

freastail, -alaím; -al, -ail, -alta; -alta.

lorg, lorgaím; lorg, loirg, lorgtha; lorgtha.

soláthair, -raím; -ar, -air, -raithe; -raithe.

taistil, -tealaím; -teal, -til, -tealta; -tealta.

—, tarlaím; tarlú, tarlaithe, —; tarlaithe; *táscach caite*: tharla (= *thit amach*).

tathantaigh, -aíonn; tathant, tathanta; tathantaithe.